

також покликані скерувати свої сили на вирішення актуальних потреб української громади, передусім, духовних, соціальних, національних.

Список використаних джерел

1. Богачевська-Хом'як М. Дума України – жіночого роду / М. Богачевська-Хом'як. – К.: Воскресіння, 1993. – 110 с.
2. Жіночий вістник. – 1917. – Ч. 1. – С. 2–3.
3. Центральний державний історичний архів України у м. Львів (ЦДАЛ України), ф. 319, оп. 1, од. зб. 40, 133 арк.
4. Енциклопедія українознавства : [слов. частина]. – Париж ; Нью-Йорк, 1955. – Т. 1. – С. 38.
5. Кобельська О. Просвітницька діяльність жіночих організацій України (кінець XIX – перша половина XX ст.) / О. Кобельська. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 234 с.
6. ЦДАЛ України, ф. 319, оп. 1, од. зб. 4, 67 арк.
7. ЦДАЛ України, ф. 319, оп. 1, од. зб. 75, 45 арк.
8. ЦДАЛ України, ф. 872, оп. 1, спр. 20, 68 арк.
9. Олена Степанів // Шлях виховання й навчання. – 1932. – Ч. 12. – С. 241–242.
10. Статут товариства "Союз українок" у Львові : 3 друкарні "Діла", 1917. – 19 с.

Ольга Христенко

РОЛЬ ЖЕНЩИН В ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ УКРАИНЫ В ПЕРИОД ПЕРВОЙ И ВТОРОЙ МИРОВЫХ ВОЙН

У статті представлено досвід громадської діяльності українських жінок, їх роль в період Першої та Другої світових війн

Ключові слова: жіночі організації, громадська діяльність, Перша світова війна, Друга світова війна, "жіночий лик" війни

Olga Khrystenko

THE ROLE OF WOMEN IN PUBLIC LIFE IN UKRAINE DURING THE FIRST AND SECOND WORLD WARS

The article shows the experience of public activity of Ukrainian women, its social role during the First and Second World Wars

Key words: women's organizations, First World War, Second World War, "female image" of war.

УДК 339.543(438)(091)(477.8)“19”

Святослав Русенко

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛЬСЬКОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Статтю присвячено дослідженню організаційних особливостей здійснення митної справи у Західній Україні. Окрім того, важливе місце відведено організації митної справи на новостворених кордонах та всередині митної території.

Ключові слова: Річ Посполита, Західна Україна, державні органи влади, митна справа, митні органи.

Внаслідок перерозподілу територій після Першої світової війни на карті Європи, Польща постала в межах нових кордонів. Західноукраїнські землі, незважаючи на дипломатичні та військові спроби УНР та ЗУНР, так і не здобули незалежності. Країни Антанти, попри дискусії про долю Східної Галичини, Західної Волині та Прикарпаття, прийняли рішення про передачу цих земель під владу Польщі. Організація належної системи державного управління та розподіл владних повноважень, зокрема, здійснення митної справи стало першочерговим питанням для польської держави.

Актуальність дослідження полягає у тому, що в статті досліджуються особливості діяльності польських митних структур у Західній Україні в міжвоєнний період.

Метою роботи є дослідження особливостей діяльності митної справи у Західній Україні у міжвоєнний період.

Досліджувана проблема частково аналізувалась Л. Присташ у праці "Апарат управління Західною Україною в складі Польщі (1921–1939)" [8], С. Кобринською у праці, присвяченій Ризькому мирному договору [6], П. Шеремета у "Правовому регулюванні митної діяльності в Україні" [14]. Н. Сай у статті "Становлення та розвиток митної справи у Галичині (середина XIII ст. – 1939 р.)" [11]. Проте особливості діяльності польської митної служби власне у Західній Україні потребують окремого дослідження.

Діяльність польської митної служби у Західній Україні мала свою специфіку, викликану певними історичними та соціально-економічними чинниками, котрі були визначальними у ставленні Польщі до цих теренів і відтворювали загальну ситуацію, пов'язану зі ставленням польської влади до українців. До таких особливостей відносилися такі, як формування митних органів управління, що здійснювали митну справу, організація митної справи, новостворені кордони, пріоритетність економічного розвитку. Ці особливості мали місце як в силу політичних подій, так і в силу конкретних об'єктивних обставин.

Формування митних органів управління, виступало нагальною потребою Польщі в нових історико-економічних умовах. Законодавчо цей процес закріплювався 31 липня 1919 р. з прийняттям закону "Про тимчасову організацію влади та фінансових органів". Податкові органи, структури фінансового характеру, державних монополій, фінансові каси створювалися у кожній адміністративній одиниці, інші ж органи: акцизу, монополії, митниці створювалися за необхідністю [24, с. 690].

Таким чином, законодавство передбачало створення митниць, але з невизначеним статусом та місцями їх розташування.

2 серпня 1919 р. прийнято тимчасовий закон "Про організацію адміністративної влади другої інстанції" [22, с. 698-700], відповідно до якого у Польщі утворювалися Варшавське, Лодзьке, Келецьке, Люблінське і Білостоцьке воєводства. Столиця Речі Посполитої – Варшава виділялась в окрему адміністративну одиницю. Вказаний тимчасовий закон містив у додатку проект адміністративного поділу на воєводства, у якому зазначався перелік найбільших населених пунктів, що входили до кожного з перелічених воєводств. Особливість цього тимчасового закону полягала у передбаченні організації влади лише на території так званої "Польщі А" – етнічних польських земель. У законі відсутні будь-які згадки про західноукраїнські землі, що підтверджує додаток, який у своєму переліку не згадує про жодне місто, розташоване в межах сучасних адміністративно-територіальних одиницях Західної України. Це пов'язано з воєнними діями Польщі спочатку проти Української Галицької Армії, а потім проти радянських військ аж до 1921 року та політичної невизначеності Антанти, щодо становища Східної Галичини та визначення лінії кордону.

Питання східного кордону Другої Речі Посполитої піднімалося 29 січня 1919 р., коли Верховна Рада Паризької мирної конференції перейшла до розгляду справ Польщі. На цій конференції провідну роль відігравали керівники Франції, Великобританії і США. Версальські домовленості щодо Польщі були вкрай дискусійними та важкими. Ставлення до неї було неоднозначне. Франція та Великобританія підтримували Польщу, вважаючи її важливим чинником європейської політики на Сході, зокрема стосовно "санітарного кордону" проти більшовиків. Натомість проти польських територіальних претензій виступав англійський прем'єр Девід Ллойд Джорд, який поставив під сумнів право на включення до складу Польщі територій, на яких поляки становили меншість. Після тривалих і драматичних дискусій у комісіях, 28 червня 1919 р. підписано Версальський договір, за яким Німеччина втрачала значні території в Європі та у колоніях, зобов'язувалася сплатити значні репарації та відшкодування, не могла утримувати армію і флот. Територія, що відійшла до Польщі згідно з Версальським договором, становила понад 45 тис. км² з населенням 3 млн осіб, з яких 61,3 % становили поляки [5, с. 446, 451–452].

Польсько-радянська війна почалася з першої незапланованої сутички, що сталася під Березою Картузькою у Білорусії 14 лютого 1919 р. [3, с. 739]. Польські війська під командуванням генерала С. Шептицького розпочали контрнаступ проти Червоної армії і незабаром окупували Пінськ, Мінськ і Вільно [5, с. 450-451]. 6 травня вони вступили до Києва [3, с. 740-742]. Але влітку ситуація змінилася. Після зміни співвідношення сил, у червні відбувся прорив фронту та наприкінці червня радянські війська увійшли у Польщу й скерували війська на Варшаву.

Керівники польського уряду і армії звернулися за допомогою до країн Антанти, яка обіцяла підтримку за певних умов. Польща мала повернути Литві її столицю Вільнюс, захоплену в 1919 р., обмежити територію на сході її етнографічними землями по "лінії Керзона", і зобов'язатися прийняти будь-яке її рішення щодо майбутнього статусу Східної Галичини. Поляки на це погодилися [9, с. 110].

Незважаючи на продовження воєнних сутичок, польсько-радянська війна завершилася 12 жовтня 1920 р., підписанням договору про перемир'я і прелімінарний мир [4; 21, с. 331–346]. Він визначив тимчасові умови миру та зафіксував згоду радянської сторони на те, щоб Західна Білорусія і Західна Україна залишалися у кордонах Польської держави. У додатку № 2 до цього договору відзначалася лінія кордону, яка пізніше за своїм змістом ще раз була відтворена в Ризькому мирному договорі від 18 березня 1921 р. [20] між Польщею з одного боку та УРСР і РРФСР, що також представляла БСРР (Білорусію), з другого. На ділянці від району Несвіжа до

р. Двіни розміщаються польські війська, а російсько-українські війська – в 15 кілометрах на схід від обумовленого державного кордону [10, с. 35].

Відповідно до Ризького договору встановлювався кордон між Польщею та УРСР по лінії, вздовж напрямку до залізниці Олевськ – Сарни, с. Мишаковка, гирло р. Корчик, с. Милятин, м. Острог, р. Вілія, с. Ходаки, м. Білозорка, р. Збруч до р. Дністер [20, с. 815]. Вздовж кордону розміщалися митні пункти пропуску на міжнародних автошляхах у населених пунктах Острог, Підволочиськ, Гусятин, Скала, Окоп Святої Тройці. Поряд з цим, захоплення Румунією Північної Буковини спричинило розширення двосторонніх відносин з Польщею та створення митних пунктів пропуску на спільному кордоні в Устях, Заліщиках, Снятині, Кутах. З Чехо-Словаччиною, яка на той час захопила Закарпаття, Польща мала митні пункти пропуску через кордон у Сланках та Барвінку біля Дуклі, Мушині.

Після підписання договору про перемир'я і прелімінарний мир, 3 грудня 1920 р., згідно з законом "Про тимчасову організацію адміністративних органів другої інстанції (воєводства) на території Королівства Галиції та Лодомерії з Великим Краківським Князівством, а також на введених в межі Речі Посполитої території Спіжа і Орави", визначалося утворення Краківського, Львівського, Станіславівського та Тернопільського воєводств, де в додатку зазначався територіальний поділ на воєводства [23, с. 2064-2066]. 27 квітня 1921 р., згідно з розпорядженням міністра фінансів, утворено казначейські органи на території Краківського, Львівського, Станіславівського та Тернопільського воєводств [17, с. 596], у функції яких входило здійснення управління митною службою в Польщі. 17 травня 1921 р. окремим розпорядженням передбачалося офіційне самостійне управління воєводствами з 1 вересня 1921 р. [19, с. 680].

11 жовтня 1922 р. згідно з розпорядженням Ради Міністрів створено дирекції мит або митні дирекції як територіальну владу другої інстанції на російському та австрійському кордонах. Такі дирекції мит утворено у Варшаві, Вільнюсі і Львові [18, с. 1567]. Західна Україна входила у сферу діяльності дирекції мит у Варшаві та Львові. Дирекції мит у Варшаві підпорядковувалися воєводства: Варшавське, Келецьке, Лодзьке, Люблінське, Волинське, Поліське і частково Білостоцьке, а дирекції мит у Львові підпорядковувалися воєводства: Краківське, Львівське, Станіславське і Тернопільське [18, с. 1567]. Дирекція мит у Львові перебрала повноваження здійснення митної справи від казначейських органів у Львові й Кракові [18, с. 1568].

Дирекція мит у Львові відповідно до ієрархічної структури митної системи була основною митною установою, що знаходилась безпосередньо на теренах Західної України та здійснювала нагляд над митницями нижчого рівня. Однак необхідно зауважити, що дирекція мит у Варшаві також мала у своєму підпорядкуванні митні органи, що знаходилися у Західній Україні, а саме у Волинському та частково у Поліському воєводствах. Таким чином, дві митні дирекції, що підпорядковувалися безпосередньо міністерству фінансів Польщі, організували та здійснювали нагляд за митною службою Польщі у Західній Україні.

Відповідно до § 2 розпорядження міністра фінансів "Про митні процедури" від 13 грудня 1920 р., митні органи Польщі ділились відповідно до своєї діяльності на митні органи першого і другого класу. Повноваження митниць різних класів відрізнялися тим, що митні органи першого класу могли відправляти будь-які товари, незважаючи на їх кількість або величину мита. Митниці другого класу, розташовані на навколишніх шляхах, здійснювали митне оформлення експорту тільки деяких видів товарів та у встановлених межах, згідно з табелем, а при увезенні – лише товарів, звільнених від мита. Крім митних органів першого та другого класів створювались митні пости з метою переходу подорожніх та жителів прикордонної смуги [10, с. 37].

Станом на 1930 р. у Польщі функціонувала 61 митниця першого класу, 123 митниці другого класу і 20 митних представництв [15]. Дирекції мит у Львові підпорядковувались митниці першого класу в Кракові, Львові, Мушині, Перемишлі, Снятині-Залуччі, Станіславові, Здолбунові. Відповідно до визначених повноважень митниці у Чорному Дунайці, Ясінові Польному, Кутах, Лавочному, Лупкові, Підволочиську, Сянках, Вороненці, Заліщиках мали статус першого класу при експорті, та другого класу – при імпорті, хоча деякі такі митниці спеціалізувалися на конкретних групах товарів. Наприклад, митниця у Лавочному спеціалізувалася на увезенні свіжих та сушених овочів, митниця у Лупкові – на увезенні горіхів, кави, митниця у Підволочиську – на увезенні чи вивезенні в УСРР залізної руди, митниця у Заліщиках – на увезенні чи вивезенні солоних чи сухих шкір [13, арк. 81–88].

Оформлення решти товарів, що не відносилися до спеціалізації цих митниць і оформлялись ними з дозволу директорату мит, якому вони підпорядковувались лише у зоні діяльності митного органу першого класу. До другого класу відносилися митниці у Барвінку, Хохолуві, Сухій-Горі, Чижні, Окопах Святої Тройці, Кулачині, Кутах-мосту, Лисій Полянці, Недзіці. Митні переходи, що були у підпорядкуванні дирекції мит у Львові знаходилися у Мостіцах, Яблуниці, Юрдові, Клімеці, Конєчні, Кожеці, Мушинці, Острогу, Оженна, Північні, Серафінці, Сянках, Вишкові, Заліщиках, Завалі, Жегестові. Ці митні переходи здійснювали пропуск подорожуючих без товарів [13, арк. 81–88].

Серед зазначених митних органів та митних переходів 16 з них здійснювали митне оформлення на залізничному транспорті.

До них відносились митниці в Чорному Дунайцю, Ясінові Польному, Кракові, Кутах, Львові, Лавочному, Лупкові, Лисій Полянці, Підволочиську, Перемишлі, Сянках, Снятині-Залуччі, Вороненці, Заліщиках, Здолбунові, та митний перехід в Мостіцах [12–13].

Загалом землі, що увійшли до складу Польщі, відрізнялись у господарському відношенні. Польський уряд поділив країну на дві території: "Польщу А" та "Польщу Б". До першої входили корінні етнічні польської землі, які були більш розвинені, до другої – переважно західноукраїнські та західнобілоруські, які були переважно відсталим сільськогосподарським краєм з великими соціальними та національними контрастами. Для території "А" був визначений швидкий індустріальний розвиток, а територія "Б" мала залишатися ринком збуту польських товарів та джерелом сировини [7]. Кордон між "Польщею А" та Польщею "Б" умовно проходив по Віслі [5, с. 460]. Незважаючи на те що до 1939 року найбільша кількість основних міжнародних транзитних шляхів проходила через територію західноукраїнських земель [16], такий поділ за економічним розвитком повільно поглиблювався. Фактично Польща "Б" була сировинним додатком. Східна Галичина та Західна Волинь були аграрними регіонами, які постачали Центральній Польщі дешеву сировину, купуючи дорогі готові товари [2, с. 117]. Аналогічна ситуація була з експортом, де переважно вивозилася сировина, а не готова продукція. Так, низка фірм Станіславова вивозили за-кордон, передовсім, лис і лісоматеріали, шкіри, хміль, худобу, птицю, яйця, пір'я, фрукти [1, с. 78, 79]. На Тернопільщині 19 грудня 1923 р. був заснований Подільський союз кооператив, що в подальшому експортував яйці до Німеччини, Англії, Франції, Італії та Іспанії [2, с. 115].

Отже, організація митної служби, що здійснювалась у Західній Україні остаточно не була визначена аж до 1921 року. Міністерство фінансів фактично здійснювало керівництво нею через казначейські органи, що на території "Польщі Б" утворилися у 1921 році. Воєнні дії поляків з УГА та Червоною армією не дали можливості у Західній Україні у порівнянні з рештою території Польщі вчасно створити апарат державного правління, в тому числі належну організаційну структуру митних органів.

Проведення частини кордонів Другої Речі Посполитої з УРСР, Румунією та Чехо-Словаччиною саме територією Західної України забезпечили розміщення значної кількості митних органів у Східній Галичині, на Волині та Прикарпатті.

Список використаних джерел

1. Баранський К. Станіславів до і після 1919 року / К. Баранський. – Івано-Франківськ: Лілея–НВ, 2009. – 109 с.
2. Бармак М. В. Наш край – Тернопільщина / М. В. Бармак, О. Я. Бармак. – Тернопіль, 1997. – 154 с.
3. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / Норман Дейвіс: [пер. з англ. П. Тарашук]. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2008. – 1080 с.
4. Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право / А. І. Дмитрієв, В. І. Муравйов – К.: Юрінком Інтер, 2001 – 640 с.
5. Зашкільняк Л.О. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л.О. Зашкільняк, М.Г. Крикун – Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2002. – 752 с.
6. Кобринська С. Б. Ризький мир як завершальний етап боротьби 1917–1921 рр. за утвердження української державності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: "Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень" / С. Б. Кобринська. – Київ, 1996. – 24 с.
7. Новітня історія України. Західноукраїнські землі в 1921–1938 рр. Українські землі у складі Польщі [Електронний ресурс] // Книги та підручники з історії України та всесвітньої історії. – Режим доступу: <http://www.history.vn.ua/book/new/121.html>
8. Присташ Л. Т. Апарат управління Західною Україною в складі Польщі (1921-1939): дис. ... канд. юр. наук: 12.00.01 / Присташ Лідія Тихонівна. – Львів, 1998. – 220 с.
9. Русенко С. Я. Законодавчі підстави розвитку митної справи на новостворених кордонах в період з 1919 по 1939 рр. на західних землях України / С.Я. Русенко // Вісник Академії митної служби України. – № 3. – Дніпропетровськ. – 2005. – С. 109–114.
10. Русенко С. Я. Організаційно-правові засади функціонування митних органів на західних землях України (1919–1922 рр.) / С. Я. Русенко // Університетські наукові записки. – Хмельницький. – 2007. – № 1(21). – С. 33–39.
11. Сай Н.Я. Становлення та розвиток митної справи у Галичині (середина XIII ст. – 1939 р.) / Н. Я. Сай // Радник Український юридичний портал. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/559-mutne/151261939-.html>.
12. Центральний державний історичний архів України у м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 162, оп.1, спр. 209, арк. 73.
13. ЦДІАЛ України, ф. 162, оп. 1, спр. 598, арк. 81–88.
14. Шеремета П.М. Правове регулювання митної діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: "Теорія управління; адміністративне право та процес; фінансове право; банківське право" / П. М. Шеремета. – О., 1999. – 16 с.
15. Historia [Електронний ресурс] // Urząd Celny (Baza Urzędów Celnych). – Режим доступу: <http://urzedcelny.pl/historia>.
16. Mapa samohodowa Polski 1939 roku (stan dróg na 1939/40). – Warszawa: πTR Kartografia, 2005.
17. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 27 kwietnia 1921 roku w przedmiocie utworzenia Izb skarbowych na obszarze województw: Krakowskiego, Lwowskiego, Stanisławowskiego i Tarnopolskiego // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1921. – № 41. – Poz. 254. – S. 595–598.
18. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 października 1922 roku w przedmiocie ustanowienia Dyrekcji cef, jako okręgowych władz II

instancji na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austrjackiego // Dzienik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1922. – № 91. – Poz. 846. – S. 1567–1568. 19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 maja 1921 r. w przedmiocie wykonania art. 3 ustawy z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II instancji (województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – 1921. – № 46. – Poz. 282. – S. 680–681. 20. Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą podpisany w Rydze dnia 18 marca 1921 roku // Dzienik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – 1921. – № 49. – Poz. 300. – S. 814–867. 21. Umowa o preliminaryjnym pokoju i rozejmie między Rzeczpospolitą Polską z jednej a Rosyjską Federacyjną Socjalistyczną Republiką Rad i Ukrainą Socjalistyczną Republiką Rad z drugiej strony podpisana w Rydze w dniu 12 października 1920 roku // Dzienik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – 1921. – № 28. – Poz. 161. – S. 331–346. 22. Ustawa tymczasowa z dnia 2 sierpnia 1919 roku o organizacji władz administracyjnych II instancji // Dzienik Praw Panstwa Polskiego. – 1919. – № 65. – Poz. 395. – S. 698–700. 23. Ustawa z dnia 3 grudnia 1920 r. o tymczasowej organizacji władz administracyjnych II instancji (województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – 1920. – № 117. – poz. 768. – S. 2064–2066. 24. Ustawa z dnia 31 lipca 1919 roku o tymczasowej organizacji władz i urzędów skarbowych // Dzienik Praw Panstwa Polskiego. – 1919. – Nr 65. – Poz. 391. – S. 689–691.

Святослав Русенко

ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛЬСКОЙ ТАМОЖЕННОЙ СЛУЖБЫ В ЗАПАДНОЙ УКРАИНЕ В МЕЖВОЕННЫЙ ПЕРИОД

Статья посвящена исследованию организационных особенностей осуществления таможенного дела на западноукраинских землях, которые находились под властью Польши, организация таможенного дела на вновь созданных границах и в середине таможенной территории. Проведен обзор экономического развития территории Польши.

Ключевые слова: Вторая Речь Посполитая, Западная Украина, государственные органы власти, таможенное дело, таможенные органы.

Svyatoslav Rusenko

FEATURES OF POLISH CUSTOMS WESTERN UKRAINE IN THE INTERWAR PERIOD

The article is devoted research of organizational features of realization of custom business on West Ukraine earths which were under power of Poland, organization of custom business on the accrued scopes and in a middle custom territory. The review of economic development of territory of Poland is conducted.

Key words: II Rzeczpospolita, Western Ukraine, government organs, custom business, custom organs.

УДК 94(477)

Ярослав Дзісяк

ПЕРЕБІГ БОЙОВИХ ДІЙ НА ЧОРТКІВЩИНІ У ЛИПНІ-СЕРПНІ 1920 Р.

У статті аналізується перебіг воєнних подій на Чортківщині в період останнього року національно-визвольних змагань за участю армій УНР, Росії та Польщі. Досліджуються окремі аспекти суспільного становища у повіті після встановлення радянської влади у серпні 1920 року на основі спогадів учасників та неопублікованих архівних матеріалів.

Ключові слова: 3-тя Залізна Дивізія, кінна армія М. Будьонного, Галицька радянська соціалістична республіка, Чортківський повітовий революційний комітет, повітова міліція.

Актуальність цієї теми обумовлена потребою різноаспектного неупередженого дослідження історії Чортківщини, що сприятиме ширшому пізнанню маловідомих воєнних подій, оскільки період другої половини літа 1920 року у публіцистичній та науковій літературі висвітлений надто поверхнево – наявні лише окремі спогади військових керівників.

Об'єкт статті – громадське, політичне та воєнне становище Чортківського повіту упродовж липня-серпня 1920 року.